

TÜRK-İŞ | Haber Bülteni

Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu

Bayındır Sokak No: 10 Kızılay - Ankara | Tel: (0.312) 433 31 25-29 | Faks: (0.312) 433 85 80 - 433 68 09

facebook.com/turkiskonfederasyonu | twitter.com/turkiskonf | www.turkis.org.tr

28 Ocak 2015

OCAK 2015 AÇLIK ve YOKSULLUK SINIRI

- ✓ PAZARDA FİYATLAR ÜŞÜDÜ!..
- ✓ DÖRT KİŞİLİK AİLENİN AÇLIK SINIRI 1.257 TL, YOKSULLUK SINIRI 4.094 TL
- ✓ MUTFAK ENFLASYONU AYLIK YÜZDE 1,98; SON ONİKİ AYLIK YÜZDE 14,34 ORANINDA
- ✓ ÜCRET GELİRLERİNDEKİ ARTIŞ GEÇİM KOŞULLARINI İYİLEŞTİRMEDİ.

Ülkede genel olarak ücret gelirlerinin artış gösterdiği yılın ilk aylarında hesaplanan fiyat artışları, iktisaden dar ve sabit gelirli kesimlerin enflasyon karşısında yine yenik düşeceğinin işaretini verdi. Özellikle aile bütçesi içinde ağırlıklı yeri olan gıda harcamalarındaki artış çalışanların geçim koşullarını olumsuz etkilemeye devam ediyor.

TÜRK-İŞ'in, yirmi sekiz yıldan bu yana her ay düzenli olarak yaptığı "açlık ve yoksulluk sınırı" araştırmasıyla, çalışanların geçim koşulları ile temel ihtiyaç maddelerindeki fiyat değişikliğinin aile bütçesine yansımaları belirlenmektedir.

2015 Ocak ayı itibarıyla;

- Dört kişilik bir ailenin sağlıklı, dengeli ve yeterli beslenebilmesi için yapması gereken gıda harcaması tutarı (**açlık sınırı**) 1.256,80 TL,
- Gıda harcaması ile birlikte giyim, konut (kira, elektrik, su, yakıt), ulaşım, eğitim, sağlık ve benzeri ihtiyaçlar için yapılması zorunlu diğer harcamaların toplam tutarı (**yoksulluk sınırı**) ise 4.093,80 TL

olarak hesaplanmıştır.

	Aralık 2013	Ocak 2014	Aralık 2014	Ocak 2015
Yetişkin Erkek Gıda Harcaması	299,01	304,10	342,59	348,64
Yetişkin Kadın Gıda Harcaması	247,18	251,75	281,22	287,25
15-19 Yaş Grubu Çocuk Gıda Harcaması	318,62	323,75	365,81	372,79
4-6 Yaş Grubu Çocuk Gıda Harcaması	216,77	219,57	242,73	248,12
Açlık Sınırı	1.081,59	1.099,17	1.232,35	1.256,80
Yoksulluk Sınırı	3.523,09	3.580,35	4.014,17	4.093,80

* Gıda harcaması tutarı, yuvarlama nedeniyle, toplamda farklı olabilmektedir.

Hesaplanan bu tutar, dört kişilik bir ailenin yaşadığı haneye aylık olarak girmesi gereken toplam gelirdir. Hesaplanan bu tutar ücret düzeyi değildir. Ancak, işsizliğin yaygın ve özellikle kadınların istihdama katılımının son derece düşük olduğu ülkemizde, hanede çalışan ve dolayısıyla haneye gelir getiren kişi sayısı sınırlı olmaktadır.

Kaldı ki, devletin resmi verilerine göre ücretli işçilerin yaklaşık yarısına yakını asgari ücret düzeyinde bir ücret geliri elde etmektedir. Asgari ücret ise yılın ilk aylık döneminde net 949 TL'dir. Asgari ücretteki artış tutarı sadece 58 TL olurken, sadece **tek bir çalışanın yaşama maliyeti** aynı dönemde 135 TL artışla **1.535,85 TL**'ye ulaşmıştır.

İnsana yakışır bir geçim düzeyi gerçekleştirebilmek için önemli bir gösterge olan asgari ücret düzeyindeki gelişme, diğer emek gelirlerinde de benzeri gelişme göstermektedir. Bültenin sonunda yer verilen dip notta da görüleceği üzere, dar ve sabit gelirli çalışan ve emeklilerinin gelirlerindeki artış açıklık sınırı tutarındaki artışın bile gerisinde kalmaktadır.

TÜRK-İŞ hesaplamasına göre; dört kişilik bir ailenin sağlıklı ve dengeli beslenebilmesi için yapması gereken aylık gıda harcaması tutarı bir önceki aya göre 24 TL ve bir önceki yılın aynı ayına göre 163 TL artış göstermiştir. Yoksulluk sınırındaki artış ise aynı dönemler için sırasıyla 80 TL ve 513 TL'dir.

Ücretlerin temelini oluşturması gereken asgari ücretin, insan onuruna yaraşır geçim koşullarını sağlamaktan uzak kalması, diğer ücret gelirlerini de olumsuz etkilemekte, var olan yetersiz ücret gelirlerinin enflasyon kadar veya biraz üstünde artırılması geçim koşullarını iyileştirmemekte, yoksulluğun artarak sürmesine neden olmaktadır.

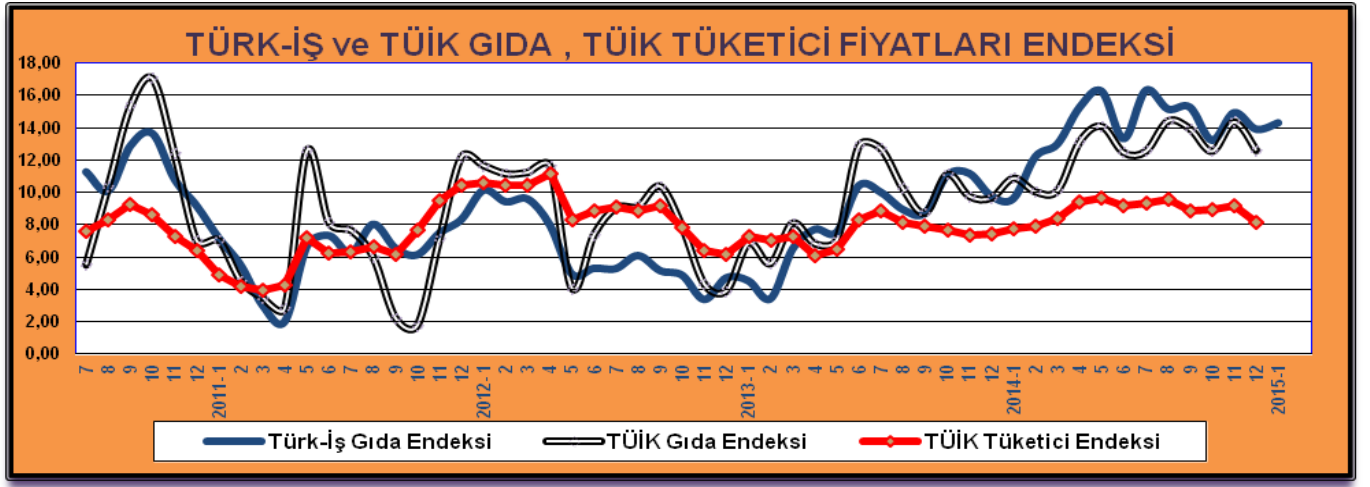
TÜRK-İŞ'in verileri temel alındığında 2015 Ocak ayı itibariyle "mutfak enflasyonu"ndaki değişim şöyle olmuştur:

- Ankara'da yaşayan dört kişilik bir ailenin "gıda için" yapması gereken asgari harcama tutarı **bir önceki aya göre** yüzde 1,98 oranında arttı.
- Bir önceki yılın son ayına göre artış oranı yüzde 1,98'dir.
- Gıda enflasyonunda **oniki ay itibariyle artış oranı** yüzde 14,34 oldu.
- **Yıllık ortalama artış oranı** ise yüzde 14,46 olarak hesaplandı.

Tablo 2: Gıda Harcamasındaki Değişim

	Ocak 2012	Ocak 2013	Ocak 2014	Ocak 2015
Bir önceki aya göre değişim oranı (%)	1,97	1,78	1,63	1,98
Bir önceki yılın Aralık ayına göre değişim oranı (%)	1,97	1,78	1,63	1,98
Bir önceki yılın aynı ayına göre değişim oranı (%)	10,17	4,55	9,64	14,34
12 aylık ortalamalara göre değişim oranı (%)	6,48	5,93	8,76	14,46

Aşağıdaki grafikte, TÜRK-İŞ ve TÜİK gıda endeksi ile TÜİK tüketici fiyatları endeksindeki değişim yer almakta ve gıda fiyatlarındaki artış eğilimi dikkati çekmektedir. Ancak bu ay TÜİK gıda endeksinde, baz yılı etkisiyle keskin bir düşüş gerçekleşmesi beklenmektedir. Hatırlanacağı üzere geçtiğimiz yılın Ocak ayında TÜİK gıda endeksi aylık yüzde 5,16 oranında artış göstermişti.

Gıda harcaması çalışmasına temel alınan beslenme kalıbında yer alan ürünlerin fiyatlarında Ocak 2015 itibariyle gözlenen değişim şöyledir:

- Süt, yoğurt, peynir grubunda; peynir fiyatında artış söz konusu olurken, yoğurt fiyatı aynı kaldı. Süt grubunda takip edilen yedi markada birbirini gözleyen fiyat ayarlamaları ve hareketliliği bu ay yine devam etti.
- Et, tavuk, balık, sakatat, bakliyat ürünlerinin bulunduğu grupta; kuşbaşı etin fiyatı artarken kıyma etin kilogram fiyatı elli kuruş geriledi, tavuk ile sakatat ürünleri fiyatı aynı kaldı. Balık fiyatı ortalamada yine artış gösterdi. Hesaplama bol tüketilen istavrit, hamsi gibi balıklar ağırlıklı olarak yer aldı. Yumurta fiyatı değişmedi. Bakliyat (nohut, mercimek, kuru fasulye, barbunya vb) ürünlerinin fiyatı aynı kaldı.
- Yaş sebze-meyve fiyatı -mevsim şartları ve soğukların artması, üretim yerlerindeki sel, ürün yetersizliği, mal sevkiyatında yaşanan sıkıntılar vb nedenlerle- bu ay yükseldi ve aile bütçesini olumsuz etkiledi. Yaş sebze-meyve kilogram fiyatı bu ay ortalama 3,58 TL olarak hesaplandı. Bazı sebze fiyatları ikiye katlandı, sık kullanılan patatesteki fiyat artışı dikkati çekti. Bazı sebzeler ise pazar tezgahlarında az ve fiyatının yüksek olması nedeniyle ürün sepetinin dışında bırakıldı. Geçtiğimiz ay 3,48 TL olarak hesaplanan ortalama sebze kilogram fiyatı bu ay 3,92 TL'ye yükseldi. Bu ay meyve fiyatlarında yine artış oldu. Geçtiğimiz ay 2,56 TL olan meyve ortalama kilogram fiyatı bu ay 2,81 TL olarak hesaplandı. Hesaplama yapılırken -her zaman olduğu gibi- pazardaki mevsim ürünleri esas alındı ve ürünlerin tek tek ağırlığı yerine genel meyve-sebze tüketimi miktarından hareket edildi ve ortalama fiyat üzerinden yapılması gereken harcama tutarına ulaşıldı.
- Ekmek, pirinç, un, makarna, irmik gibi ürünlerin bulunduğu grupta; önemli bir fiyat değişikliği olmadı.
- Son grup içinde yer alan gıda maddelerinden; tereyağı fiyatı aynı kaldı. Margarinde ise bazı indirimler nedeniyle ortalamada fiyatlar biraz geriledi. Zeytinyağı ve ayçiçeği yağı fiyatı aynı kaldı. Reçel ve pekmez bu ay yine değişmedi ve fakat bal fiyatı arttı. Şeker ve tuz fiyatı yine aynı kaldı. Zeytin fiyatında; siyah zeytin fiyatı değişmedi, yeşil zeytin fiyatı biraz düştü. Yağlı tohum ürünlerinden (ceviz, fındık, fıstık, ayçekirdeği vb) ceviz ve fıstık fiyatı arttı, fındık fiyatı biraz geriledi. Baharat (kimyon, nane, karabiber, vb) ürünleri fiyatı aynı kaldı. Salça, ıhlamur fiyatı da değişmezken, çay fiyatında bazı ürünlerdeki indirim ortalama fiyata olumlu yansıdı.

Konfederasyonumuzca hesaplanan tutarlar ücret düzeyi olmayıp haneye girmesi gereken toplam gelir miktarıdır. Çoğu zaman haneye girmesi gereken gelir ile ele geçen gelir arasındaki fark arttıkça geçim koşullarının yükü de artmaktadır.

TÜRK-İŞ'in bu araştırması alanında ilktir. Daha sonra bu alanda yapılan benzeri çalışmalara da örnek olmuştur/olmaktadır. "Açlık ve Yoksulluk Sınırı" çalışmasında hesaplamaya temel alınan gıda maddelerinin fiyatları, Konfederasyonumuzca piyasadan, market ve semt pazarları sürekli ve düzenli dolaşarak **doğrudan** tespit edilmektedir. TÜİK tarafından derlenen fiyat verileri kullanılmamakta ve fakat, gelişmeleri değerlendirmek ve kıyaslama yapmak için sonradan izlenmektedir. Çalışma bu niteliğiyle bağımsızdır.

Konfederasyonumuz her ayın son haftasında ve TÜİK açıklamasından yaklaşık bir hafta önce hesaplama sonuçlarını kamuoyuna açıklamaktadır ve bu yönüyle, tüketici fiyatlarındaki artış eğilimini yansıtan "öncü gösterge" niteliğini de taşımaktadır.

DİP NOT:

Çalışanların gelirleri ve emekli aylıkları yaşanan fiyat artışları karşısında korumasız kalmaktadır. Milyonlarca çalışan ile emeklisinin önemli bir bölümünün geliri halen açlık sınırının altındadır. Ocak 2015 itibarıyla, ek ödeme dahil olmak üzere en düşük emekli aylığı; işçide 1.072 TL, esnafta 832 TL ve memurda 1.299 TL'dir. En düşük devlet memuru maaşı tutarı olan net 1.797 TL ise 949 TL olan asgari ücreti neredeyse katlamaktadır.

Tablo 3: Açlık-Yoksulluk Sınırı ve En Az Gelir (TL/Ay)				
	Ocak 2014	Temmuz 2014	Ocak 2015	Ocak 2015 Temmuz 2014 Farkı
Açlık Sınırı (dört kişilik aile)	1.099,17	1.177,31	1.256,80	79,49
Yoksulluk Sınırı (dört kişilik aile)	3.580,35	3.834,90	4.093,80	258,90
Net Asgari Ücret	846,00	891,03	949,08	58,05
En düşük Memur Maaşı	1.744,28	1.744,28	1.796,61	52,33
İşçi En Az Emekli Aylığı	990,81	1.047,29	1.071,69	24,40
Esnaf En Az Emekli Aylığı	769,32	813,17	832,11	18,94
Memur En Az Emekli Aylığı	1.260,95	1.260,95	1.298,78	37,83

* 2014 yılında memur maaş ve emekli aylığı yılın tamamı için geçerlidir. En düşük memur maaşında aile ve çocuk parası dahil değildir.

İktisaden dar ve sabit gelirli kesimlerin gelirleri arasındaki farklılık, enflasyona endeksli ücret/maaş artışları nedeniyle zaman içinde daha adaletsiz duruma gelmektedir. Bir önceki altı aylık dönemde gerçekleşen enflasyon oranında artışa rağmen, temel gelirin farklı olması nedeniyle zam tutarı da farklı olmaktadır. En düşük emek gelirlerindeki artış tutarı, geçim koşullarındaki artışın gerisinde kalmıştır. En düşük gelir düzeyini "insana yakışır yeter ücret" olarak belirlemeden genellikle enflasyon oranında yapılan artış, çoğu zaman var olan adaletsizliği devam ettirmekte eşitsizliği artırmaktadır.

AÇIKLAMALAR

Çalışanların, kendilerine ve ailelerine saygın yaşam düzeyi sağlayacak bir gelir elde etmeleri esastır. Yoksulluk, genel anlamıyla, insanların temel ihtiyaçlarını karşılayamama durumu olarak tanımlanmaktadır. Yoksulluk sınırı tutarı, bir ailenin, insan onurunun gerektirdiği zorunlu ihtiyaçları karşılayabilmesi için yapması gereken harcama düzeyidir.

Türkiye’de bu konuda düzenli bir çalışma bulunmamaktadır. TÜRK-İŞ, var olan bu eksikliği gidermek amacıyla, Aralık 1987’den bu yana düzenli olarak her ay, gıda harcaması tutarını ve buradan hareketle açlık ve yoksulluk sınırını açıklamaktadır.

Türkiye’de yoksulluk sınırı ve yoksulluğun boyutları ile ilgili ilk resmi çalışma TÜİK tarafından 14 Nisan 2004 günü açıklanan “2002 Yoksulluk Çalışması”dır.

Çalışanların, kendilerine ve ailelerine yetecek bir ücret almaları gereği açıktır. Ancak temel ihtiyaçların karşılanabilmesini sağlayacak ve refahtan pay almasını mümkün kılacak ücretin hesabı nasıl yapılacaktır? İşçinin yaşam standardını sürdürmesi ya da iyileştirmesi için gerekli olan tutar ne kadar olmalıdır? Kuşkusuz bu ve benzeri soruların cevabını vermek kolay değildir. Gerekli olacak tutarın hesabı, yaşam standardı ve tüketim alışkanlıklarına da bağlı olarak kişiden kişiye, hatta ülkeden ülkeye farklılıklar göstermektedir.

İşçinin ailesiyle birlikte, insan onuruna yaraşır bir yaşam düzeyi sağlayabilecek harcama tutarını belirlemek için yapılabilecek hesaplamalardan biri, beslenmeye ilişkin ihtiyaçların belirlenmesidir. Dengeli beslenebilmek için, yetişkinlerin ihtiyaç duyacağı kalori miktarı ile çocukların yaşlarına göre gerekli olan kalori miktarının ne olması gerektiği hakkında bilimsel araştırmalar yapılmıştır. Sağlığın korunabilmesi için bu kalorileri sağlayacak besin miktarları yanı sıra, gerekli protein, yağ ve karbonhidrat miktarları konusunda da belirlemelerde bulunulmuştur. Bu kapsamda, farklı büyüklükteki aileler için toplam besin ihtiyacı hesaplanabilmektedir.

TÜRK-İŞ’in bu çalışmasında, dört kişilik bir ailenin, bilimsel olarak belirlenmiş beslenme kalıbı temel alınmaktadır. Anılan beslenme kalıbı, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Teknolojisi Yüksek Okulu’ndan sağlanmıştır. Günlük kalori ihtiyacının hesabında, hem yetişkin kişiler hem de genç ve çocuk nüfus dikkate alınmaktadır. Buna göre yetişkin erkek için 3500, yetişkin kadın için 2300, 15-19 yaş grubundaki erkek çocuk için 3200 ve 4-6 yaş grubundaki çocuk için 1600 kalorilik liste temel alınmıştır.

Çalışmada kullanılan besin grubunda şu besin maddeleri yer almaktadır:

Birinci grupta; süt, yoğurt, peynir... İkinci grupta; et, tavuk, balık, sakatat ürünleri, yumurta, kuru bakliyat (nohut, mercimek, kuru fasulye, barbunya vb)... Üçüncü grupta; meyve ve sebze... Dördüncü grupta; ekmek, makarna, pirinç, bulgur, un, irmik, diğer tahıl unları... Beşinci grupta; tereyağı, margarin, ayçiçeği yağı, zeytinyağı, zeytin, yağlı tohum (ceviz, fındık, fıstık vb), şeker, reçel, marmelat, bal, pekmez, tuz, baharat (kimyon, karabiber, pul biber, nane vb), çay, ihlamur, salça...

Araştırmada, dört kişilik bir ailenin fizyolojik ihtiyaçları ile tutarlı, yeterli ve dengeli beslenmesini sağlamak için gerekli olan kalori sayısı ve bunu karşılayacak besinlerin cins ve miktarı temel alınmaktadır. Ankara’da çalışanların yoğun olarak alışveriş yaptıkları market ve semt pazarları ayda iki-üç kez dolaşarak fiyatlar derlenmekte ve yapılması gereken asgari düzeydeki gıda harcaması tutarı hesaplanmaktadır.

“Açlık Sınırı” dört kişilik bir ailenin, sağlıklı ve dengeli beslenebilmesi için bir ayda gıda için yapması gereken asgari harcama tutarını tanımlamaktadır.

İnsan onuruna yaraşır düzeyde yaşam sürdürebilmek için gereken harcama tutarı, hiç kuşku yok ki, gıda ile sınırlı değildir. Gıda harcaması yanında giyim, konut, ulaşım ve diğer ihtiyaçlar için gerekli tutarın da ayrıca hesaplanması gerekmektedir. “Yoksulluk sınırı” zorunlu ihtiyaçlar için yapılması gereken toplam harcama tutarını ifade etmektedir.

Gıda dışındaki zorunlu harcamaların tutarını ayrıntılı olarak ve tek tek hesaplamak için kullanılabilecek, “beslenme kalıbı” benzeri bir bilimsel ve objektif yöntem -maalesef- mevcut değildir. Bu tutarın hesaplanmasında, genellikle aile bütçesi yöntemi kullanılmaktadır. Ailelerin elde ettiği geliri ve temel ihtiyaçları için yaptıkları harcamaları gösteren çalışmalardan yararlanılarak bir hesaplama yapılabilmektedir. Diğer bir ifadeyle, ailelerin toplam harcamaları içindeki “gıda” payı temel alınarak gıda dışı harcamalara ulaşılmaktadır.

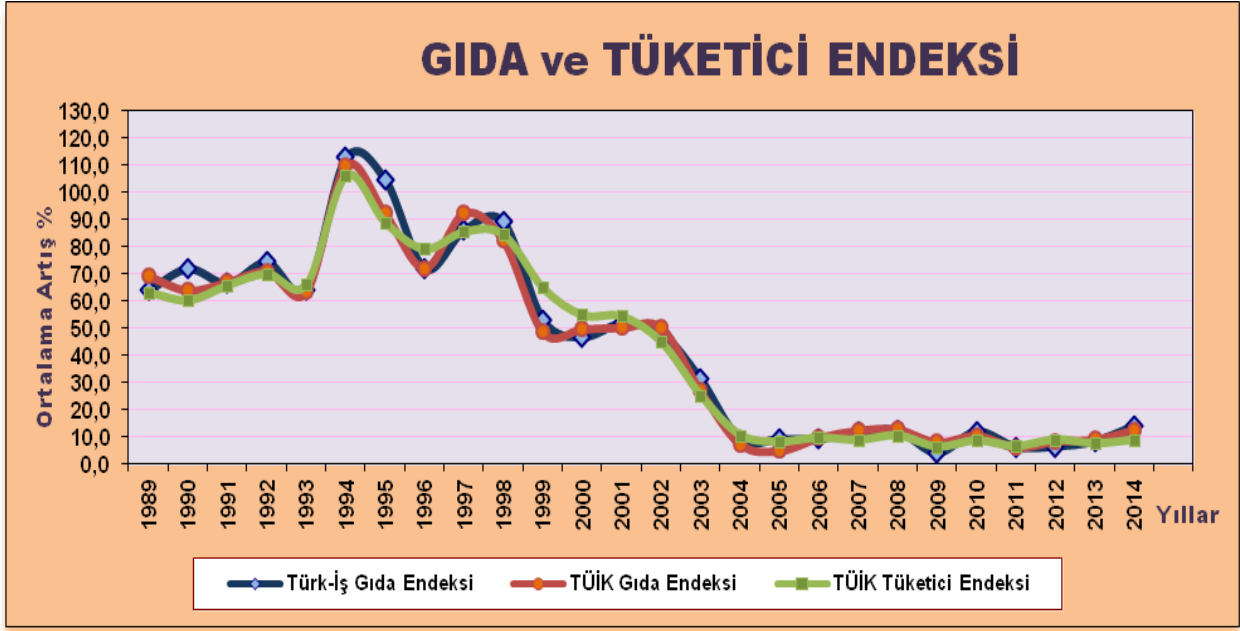
Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından, aile bütçesine yönelik anket çalışması yapılmaktadır. TÜİK, ülke genelinde yaptığı anket ile ailelerin elde ettiği geliri ve tüketim harcamalarını bulmaktadır. TÜİK’in 2003-2004 Hanehalkı Tüketim Harcamaları Anketi’ne göre gıda harcamalarının toplam tüketim harcamaları içindeki payı yüzde 30,70 oranındadır.* Hesaplamalarda bu oran esas alınmaktadır.

TÜRK-İŞ çalışması sonucu açıklanan yoksulluk sınırı tutarı, işçinin eline geçmesi gereken ücret düzeyi değildir. Bu değerlendirme eksik bir yaklaşımın ifadesidir. Yoksulluk sınırı tutarı, ailenin yapması gereken insan onurunun gerektirdiği harcama düzeyidir ve bir bakıma, haneye girmesi gereken toplam gelirin alt sınırını ortaya koyan önemli bir göstergedir. Ancak çoğu zaman, ücretli çalışan ailenin tek gelir kaynağı olduğundan yoksulluk sınırı tutarı olması gereken ücret düzeyi olarak görülmektedir.

TÜRK-İŞ’in bu çalışmasıyla hesaplanan gıda harcama tutarında, aylar ve yıllar itibariyle meydana gelen değişimi yansıtan oranları enflasyon verisi olarak değerlendirmek de ihtiyatlı bir yaklaşımı gerektirmektedir.

Konfederasyonumuzun yirmi sekiz yıldan bu yana her ay düzenli olarak yaptığı gıda harcaması tutarındaki değişim, bir bakıma TÜİK’in açıkladığı tüketici fiyatlarındaki değişimin yönünü ortaya koyan öncü gösterge niteliğindedir. Nitekim 1988-2014 yıllarını kapsayan dönemdeki TÜİK tüketici fiyatları endeksindeki artış ile birlikte tüketici fiyatları içinde önemli alt harcama grubu olan gıda harcamalarındaki yıllık ortalama değişim TÜRK-İŞ gıda harcaması ile kıyaslandığında -neredeysse- paralel bir gelişme hemen dikkati çekmektedir.

* TÜİK 2005 yılı için bu oranı yüzde 28,3; 2006 yılı için yüzde 28,5; 2007 yılı için yüzde 28,4, 2008 yılı için yüzde 26,6; 2009 yılı için yüzde 26,7; 2010 yılı için yüzde 27,1; 2011 yılı için yüzde 26,2 olarak hesaplamıştır. 2012 yılı için bu oran yüzde 25,1 ve 2013 için yüzde 23,5’dir. 2014 yılı için TÜİK tarafından hesaplanan gıda içi harcama oranı yüzde 22,7’dir.

Ancak, yinelemek gerekir ki, bu çalışma, tüketici fiyatları endeksi olarak değerlendirilmemelidir.

Dar gelirlili ailelerin elde ettiği gelirin yeterli ve dengeli beslenme için gerekli harcamaları bile karşılayabilecek düzeyde olmadığı açıktır. Aileler, düşük düzeydeki geliriyle beslenme ve beslenme dışı harcamaları karşılayabilmek için çeşitli malların fiyatlarını da dikkate alarak tüketim malları arasında tercihte bulunmak zorunda kalmaktadır. Çoğu zaman fiyatı yüksek olan gıda maddeleri yerine fiyatı düşük olan gıda maddelerini seçmektedir.

Bu durumda olan aileler, büyük bir olasılıkla beslenme dışı harcamalarının (kira, ulaşım, yakıt, elektrik ve benzerleri) bir kısmını da beslenme harcamalarından kısarak elde edebilmektedir. Sonuçta, gelir düzeyinin düşük ve yetersiz olması, dar gelirlili kişi ve ailelerin sağlıksız ve dengesiz beslenme yapmasına yol açmaktadır.

TÜRK-İŞ tarafından hesaplanan açlık ve yoksulluk sınırı tutarları ile elde edilen gelir arasındaki fark, çalışanların içinde bulunduğu geçim sıkıntısının boyutlarını ortaya koyan önemli bir gösterge olmaktadır.